

Darja Pavlič
Razmisleki o smislu

Ciril Bergles: RAZSEŽNOST PROSOJNOSTI
Založba ŠKUC, Ljubjana 1996

Zbirka *Razsežnost prosojnosti* je ena izmed treh knjig poezije, ki jih je Ciril Bergles objavil v letu 1996 – poleg nje sta izšli še *Via dolorosa* in *Noč, nato še dan*. Tematsko se zbirka *Razsežnost prosojnosti* navezuje na *Ifrikijo*, ki je pred tremi leti prav tako izšla pri založbi Škuc. Ifrikija je dežela mitskih razsežnosti: pod žgočim afriškim soncem se turistični obisk Hammameta, Monastirja, Medine in drugih krajev spremeni v sanjsko potovanje skozi čas, v zlato dobo ali morda k radoživemu Panu. Vse skrbi, ki izvirajo iz civilizacijskih spon hladnega, odtujenega severa, so v Ifrikiji potlačene v pozabo, saj narava in ljudje tam utripajo v skrivnostnih ritmih nalezljivo vseprežemajoče ljubezni. Toda lirskemu subjektu se kljub željam ne posreči prestop v svet poganske prvobitnosti. Tako kot je ljubezensko srečanje z dečkom zgolj bežne narave, ostaja tudi hrepenenje po nečem presežnem neizpolnjeno. Slovo od Ifrikije je otožno slovo od umišljene rajске dežele, ki ne pozna greha.

Zbirka *Razsežnost prosojnosti* se nadaljuje tam, kjer se je končala *Ifrikija*, vsiljuje pa se tudi primerjava s *Pesmimi za umrlimi sanjami* Braneta Mozetiča. Mozetič piše o agoniji, ki jo doživljata ljubimca, ker eden izmed njiju umira – toda ko umre, je še vedno navzoč v spominu tistega, ki živi. Tudi Bergles piše o ljubezni do odsotnega, verjetno mrtvega ljubimca. "Prosojnost" iz naslova zbirke se nanaša na način njegovega bivanja, lirski

subjekt si npr. želi, da bi "obsegel prosojnost, v kateri zdaj bivaš". Prosojnost je sploh ena najpogostejših besed te zbirke, "razsežnost prosojnosti" pa metafora za višja duhovna stanja, po katerih hrepeni lirski subjekt. Homoerotični motivi so v Berglesovi poeziji praviloma naslikani v zelo rahločutnih tonih in komajda nakazujočih barvah. Pesnik se v "kočljivih" trenutkih zateka k vzvišenim metaforam (npr. vrtnica, rosa), izogiba pa se bolj mesenih podob. V *Ifrikiji* je še najdrznejši cikel, ki ga lahko beremo kot opis spolnega akta, v katerem namesto penisa nastopa piton. V zbirki *Razsežnost prosojnosti* je motiv homoerotične ljubezni dokončno in povsem poduhovljen. Celotako, ko pesnik spregovori o telesni ljubezni z odsotnim ljubimcem, se to zgodi tako, da zveni kot opravičevanje pred imaginarno puritansko javnostjo: "Zaprta v sobi. Mislili so, kaj vse sva počenjala. / Da sva padla angela. Midva pa sva se samo dotikala. / S konci las. S toplino diha. In izgovarjala besede z / nekoliko spremenjeno intonacijo." V primerjavi z Mozetičevo brezkompromisno in samorazgaljajočo pisavo je Berglesova poezija bolj izmikajoča, celo leporečniška, vendar to ne pomeni nujno, da je manj iskrena. Ljubezen, o kateri govori *Razsežnost prosojnosti*, je bližja pojmu agape kot erosu. O tem govori tudi zadnja pesem v zbirki: "Nič ne potrebujem. Ničesar nočem. Dovolj je, / da je bila ljubezen. Tisti nagibi, ki so me vodili k / njej. In me delali velikega in močnega. Niti spomin / ni potreben. Ljubezen ga preživi."

Ciril Bergles je pesnik prostih verzov, v tej obliki so praviloma napisane vse njegove zbirke, *Razsežnost prosojnosti* pa je drugačna. Sestavljena je iz kratkih, poetičnih fragmentov, med katerimi mnogi učinkujejo kot pesmi z izbrisanimi verzniimi prestopi. Dogaja pa se tudi nasprotno, da fragmenti spominjajo na še ne povsem domišljene osnutke ali domislice, ki bi utegnile postati pesem. Ta vtis se okrepi, če v zbirki *Noč, nato še jutro* preberemo pesem o kapljici olja – v njej je razvit motiv, ki se pojavi tudi v zbirki *Razsežnost prosojnosti*. Motivnih korespondenc med obema zbirkami je še več (hiša, senca, let) in praviloma so obdelave v zbirki *Noč, nato še jutro* bolj izdelane in pesniško zanimivejše.

Zbirka *Razsežnost prosojnosti* je sestavljena iz dveh delov, ki se močno razlikujeta po notranji sestavi. Drugi del z naslovom *Pepel najine smrti* se bere kot zaporedje dnevniških zapisov, ki lirskemu subjektu pomagajo preboleti izgubo ljubimca in se sklenejo z optimistično napovedjo "Iščem

nov smisel življenja", *Rumena nespečnost* pa je tematsko težko opredeljiv konglomerat, v katerem homoerotični motivi nikakor ne prevladujejo. Naslov "Rumena nespečnost" posrečeno opozarja na naravo tega dela zbirke, ki obsega neodložljive, vendar ne preveč poglobljene razmisleke o pesnjenju, minljivosti in bližajoči se smrti, o smislu življenja in Bogu, pa tudi posamezne impresije, fantazije in erotične pesmi, ki učinkujejo kot spominski prebliski na robu spanca. Kljub tematski razpršenosti lahko tudi v tem delu zbirke prepoznamo dramaturški lok, ki sega od občutka praznine zaradi končane ljubezni do optimističnega sklepa. Če je pogloblitno sporočilo tega dela zbirke strnjeno v verz: "V odsotnosti vsega se lahko spet pojavi Bog," ga najbrž lahko razumemo kot napoved izrazitega ukvarjanja z metafizičnimi vprašanji v prihodnosti. Zbirka *Razsežnost prosojnosti* je dokaz sprejemanja novih pesniških izzivov, toda zdi se, da je Bergles močnejši v liričnih legah.